

בעזה ש"ת

דברי תורה

מאת כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו

ליל שמחת תורה

* * *

סעודת רעוא דרעוין

פ' בראשית (נעילת החג)

*

פרשת נח

שנת תשע"א לפ"ק

יוצא לאור ע"י

מכון מעדני מלך וויען

גליון תרכ"ג

ברכת מזל טוב וגדיא יאה

שלוחה בזה קדם חד מן האריות שבחבורה

האברך החשוב המו"מ

לן בעומקה של הלכה, יראת ה' חופפת עליו

מחשובי לומדי בוללינו — העומד לימינינו בכל עת ועונה

הרב יואל ברא"ש פייערווערקער הי"ו

לרגל השמחה במעונו בהולדת בתו תחי' למו"ט

והמקום יאה בעזרו שיזכה לרוות רב תענוג ונחת

מכל יוצ"ח מתוך עושר ואושר והרחבת הדעת

עדי נזכה בקרוב לישועתן של ישראל

ליך לקראת משיח צדקינו

ומלכינו בראשינו בנ"א

המברך בהזרה

מבון מעדני מלך

להשיג אצל

מבון מעדני מלך וויען

185 Wilson St.

Brooklyn N.Y. 11211

718.388.1751.#117

דברי תורה

ליל שמחת תורה תשע"א לפ"ק

השני של יום טוב יותר מציוס הראשון. וענהו היהודי, נראה כשאיש עושה מריצה עם אשתו ואחר כך מתפייס עמה, האהבה תוגדל יותר. וציוס טוב שני של גליות, אשר בכל מקום שגלינו שכינה עמנו, והוא הפיוס לתת לנו יום יותר צמועדי קודש, לזאת הרגש האהבה ציותר. ונשקו על מנחו צאמרו החייתנו ע"כ. (הוצא צספר נפלאות היהודי דף ט').

בוצינזו צדוד המלך, כאשר העלו ארון האלקים לעיר דוד, היה מכרכר ומפזר צכל עוז לפני ה', ואמר הכתוב (שמואל צ ז-ט) ותלל מיכל צת שאלו לקראת דוד, ותאמר מה נכצד היום מלך ישראל, אשר נגלה היום לעיני אמהות עצדיו כהגלות נגלות אחד הרקים. ויאמר דוד אל מיכל, לפני ה' אשר צחר צי מאציק ומכל ציתו, לצוות אותי נגיד על עם ה' על ישראל, ושחקתי לפני ה'. ונקלותי עוד מוזאת והייתי שפל צעיני,

והיית אך שמח (דצרים טז-טז). וצרש"י לפי תלמודו למדו מכאן לרצות ליל יום טוב האחרון לשמחה (סוכה מת). ע"כ. ואס כי כל ימי חג הסוכות ושמיני עזרת ישראל שמחים צו, מכל מקום ציום האחרון, השמחה פורצת כל גדריה, ששמחים צהתורה ציתר שאת יותר עזו צלי שיעור. וצפשוטו הטעם הוא, כמאמר (עבודה זרה לה). כי טובים דודיק מיין (שיר א-ב), אמרה כנסת ישראל לפני הקצ"ה, רצונו של עולם, עריצים עלי דצרי דודיק יותר מיינה של תורה ע"כ. וכן אמרו צירושלמי (שם צ-ז) חציצין דצרי סופרים מדצרי תורה ע"ש. ולכן יום שמחת תורה, שהוא יום טוב שני של גליות מדרבנן, חציצה לנו יותר.

ויסופר על היהודי הק' מפרשיסחא זי"ע שהיה פעם אלל הרה"ק המגיד מקאזניטן זי"ע, ושאל אותו מה זאת שאנו מרגישין יותר קדושה ציום

שעה נהפכו פני כל שונאי דוד כשולי קדירה, וידעו כל העם וכל ישראל שמחל לו הקב"ה על אמתו עון ע"כ.

ובבר כתבו המפרשים בטעם שציקש דוד אות על סליחת עונו, ולא די לו צמה שאמר ה' מחול לך. כי אמרו חז"ל (עבודה זרה ד:): לא היה דוד ראוי לאותה מעשה, אלא להורות תשובה ליחיד ע"כ. ואם כן הא תינת אם יעשה עמו הקב"ה לטובה אות, ויודע לכל ישראל שמחל לו הקב"ה, הוי שפיר אות לצעלי תשובה, להורות כח התשובה לרבים. אבל אם לא יעשה עמו אות, הרי לא ידעו שתשובתו נתקבלה, ולא יהיה ממנה תועלת להורות תשובה לרבים. ואמר לו ה', צחיך איני מודיע, צחי שלמה בןך איני מודיע. וזכה אז צחוכת הבית לאמתו האות, והוא מורה דרך תשובה לרבים, שמימות האבות ומשה ואהרן לא קם כמוהו, להיות האחרון של השבעה רועים, ודוד הוא הצעל תשובה אשר במקומו אין נדיקים גמורים עומדים.

ובמד"ש תנחומא (וארא ז) איתא, דשעה שהכניס שלמה את הארון לבית קדשי הקדשים, עשה ארון של עשר אמות וכו', כיון שהגיע לפתח בית המקדש, היה הפתח של

ועם האמהות אשר אמרת עמם אכזבה. ולמיכל בת שאול לא היה לה ולד עד יום מותה ע"כ. ויש לדקדק צמה שאמר לה דוד, לפני ה' אשר צחר צי מאציק, אשר לכאורה אין לה קשר לתשובתו, כי גם אם לא היה צוחר צו יותר משאול המלך, גם כן היה מפזר ומכרכר ושמת בצרון ה'. גם מה שאמר לה, ועם האמהות אשר אמרת עמם אכזבה, (וברשי אינס מזין אותי, אלא חשוב איני צענייהם), גם כן צריך ביאור, וכי היה חולק דוד עם מיכל במציאות, מהו דעתן של האמהות.

וגראדה בהקדס לבאר מה דאיתא בגמרא (שבת ג.) אמר רב יהודה אמר רב מאי דכתיב (תהלים פו-ז) עשה עמי אות לטובה, ויראו שונאי ויבשו. אמר דוד לפני הקב"ה, רבונו של עולם מחול לי על אמתו עון [דבת שבע]. אמר לו מחול לך. אמר לו עשה עמי אות צחי, אמר ליה צחיך איני מודיע, צחי שלמה בןך איני מודיע. כשצנה שלמה את בית המקדש בקשו להכניס ארון לבית קדשי קדשים, דבקו שערים זה צוה, אמר שלמה כ"ד רננות ולא נענה וכו', כיון שאמר (דברי הימים ז ו-מז) ה' אלקים אל תשז פני משיחך, זכרה לחסדי דוד עבדך, מיד נענה. באותה

מנטער צו [לחפור צורות ומערות לעולי רגלים] יכשל צו זרעו ע"כ. הרי לנו כי מי שנותן נפשו על דבר טוב, אז לא יוכל להגיע לו שום נזק מאותו דבר, לא רק לו לעצמו אלא גם לבניו.

והגב דוד המלך בהעלותו את ארון ה' לעיר דוד, היה מפז ומכרכר בכל עזו, וביזה את עצמו וכבוד מלכותו עבור הארון, עד שנתצוה בעיני אשתו, ותצו לו בלבה, וכמו כן נגד כל העם, כהגלות נגלות אחד הריקים. ואם כן לא יתכן דבר כזה, שהארון יביזה את דוד, ולא יפעול הארון לכבודו שיוכלו להכניסו, כי על דבר שהנטער עליה אותו לדיק, לא יבוא ממנה מכשול עבורו. ובאמת כן היה, אשר לא רק שהארון כיבד את דוד, צמה שנפתחו השערים לכבודו, אלא אז גילה ה' האות לטובה שאין צדוד חטא, וכיבדו נגד כל העם כולו, ונתהפכו פני שונאי דוד כשולי קדירה, ומאז היה אות לבאי עולם להורות דרך תשובה לרבים.

וזהו שאמר דוד למיכל, הן אמת שנתציתי לעיני האמהות צמה שנגליתי כאחד הריקים, אבל עשיתי זאת לכבודה של תורה. והעושה לכבוד שמים לא יא' מזה נזק, אלא ציון זו תהפך אללי במשך הזמן לכבוד,

עשר אמות, ואין עשר אמות יכולין ליכנס לתוך עשר אמות וכו', עמד שלמה והיה מתצייש ולא היה יודע מה לעשות. התחיל מתפלל לפני הקב"ה ואומר, ה' אלוקים אל תשב פני משיחך. מה עשה שלמה, הלך והביא ארונו של דוד אצו והיה מתפלל ואומר ה' אלוקים אל תשב פני משיחך וכו'. באותה שעה חיה דוד, שכן דוד אמר ה' העלית מן שאל נפשי (תהלים ל-ד), והיה שלמה אומר רבונו של עולם עשה בזכותו של זה, זכרה לחסדי דוד עבדך, מיד נענה ע"ש.

ולבאורה יש להבין, איך נכנס שלמה המלך לבית הספק, להביא את דוד אצו שבזכותו יעשה ה' נס לכניסת הארון, ואם לא הועיל זכותו של שלמה החכם מכל אדם, צמה הוצטח שיועיל זכותו של דוד. ונראה צביאורו, כי אמרו חז"ל (צבא קמא ג.) מעשה צבתו של נחניא חופר שיחין שנפלה לצור גדול, באו והודיעו את רבי חנינא בן דוסא, שעה ראשונה אמר להם שלום, שניה אמר להם שלום, שלישית [דהוה לה שהות שתלא נפשה אם ישנה שם], אמר להם עלתה וכו'. אמרו לו נביא אתה, אמר להם לא נביא אנכי ולא בן נביא אנכי, אלא כך אמרתי, דבר שאותו לדיק

דוד, ויטוהו דוד צית עוצד אדום הגמי וגו', ויבכר ה' את עוצד אדום וגו', וילך דוד ויעל את ארון האלקים עיר דוד בשמחה.

ואמרו חז"ל (סוטה לה.) דרש רבא, מפני מה נענש דוד [שמח על ידו עוזא], מפני שקרא לדברי תורה זמירות שנאמר (תהלים קיט-נד) זמירות היו לי חוקיך צבית מגורי [כשהייתי צורח מפני אויבי ואגור מפניהם הייתי משתעשע בחוקיך והיו לי לזמירות לשעשעני]. אמר לו הקדוש ברוך הוא, דברי תורה שכתוב בהן (משלי כג-ה) התעייף עיניך צו לשון כפול, וכפלת מתרגמינן ותיעוף (שמות כז), שאם תכפיל עיניך לסתום עין בהסת הדעת מהסתכל בהן, מיד ואיננו, אתה קורא אותן זמירות, הריני מכשילך בדבר שאפילו מינוקות של צית רבן יודעין אותו, דכתיב (במדבר ז-ט) ולבני קהת לא נתן [עגלות משה לבני קהת לפי שיט עליהם לשאת בכתף, כי לא היו ממונים אלא על דבר קדושת הארון והשולחן והמנורה ומוצח הזהב] כי עבודת הקדוש עליהם, ואיהו אחייה בעגלתא ע"כ.

ואז"ל יש לומר, כי צהיות שהרגיש דוד שנכשל בצבודה של תורה, צמה שלא נשאו את הארון בכתף,

כאשר כן היה צאמת, שזכה דוד עצור זה לכבוד גדול צימי צנו שלמה. ועם האמהות אשר אמרת, שנתצויתי כעת צעיניהם, אצל 'עמם אכזבה', עוד יצא יום שאתכבד עוד מזה, וצדצר שננטער צו אותו צדיק לא יכשל.

וגם צחייו יגיע לו מזה כבוד, שהרי אמרו חז"ל (אבות ד-ו) רבי יוסי אומר כל המכבד את התורה, גופו מכובד על הצריות, וכל המחלל את התורה, גופו מחולל על הצריות. והתורה משלמת לאדם המכבדה, וצופו יצא לידי כבוד. וכל המחלל כבוד התורה, צשציל שרצה לשמור על כבודו, סופו יהיה גופו מחולל. ואמר דוד למיכל, יתכן מה שאתה אומר, כי נתצויתי נגד אמהות עצדיו, אצל כיון שעשיתי זאת לכבודה של תורה, עמם אכזבה, כי המכבד את התורה, סופו יהיה מכובד על הצריות.

והנה הכתוב מספר שם (שמואל ב ג-א), וירכיצו את ארון האלקים אל עגלה חדשה וגו', ויצואו עד גורן כנון, וישלח עוזא אל ארון האלקים ויאחז צו כי שמטו הצקר, ויחר אף ה' בעוזא ויכהו שם האלקים על השל וימת וגו', ויחר לדוד על אשר פרץ ה' פרץ בעוזא וגו', ולא אצה דוד להסיר אליו את ארון ה' על עיר

בעגלה, נוסעת לה העגלה מעצמה או על ידי הבהמות המושכים אותה. ורזו לומר בזה לדוד שדברי תורה זריך האדם לשאת אותם בעלמו כל הזמן כדי שלא יצא למכשול. ודברי תורה זריכים שמירה כל הזמן כדי שלא להפסיד אותם, וכמו שאמרו (מגיגה טו.) 'ונוח לאדם ככלי של זכוכית' ע"כ. ולכן דוד צעת שצא לתקן פגמו, נתן כל כחו ויגיעו ועמלו, לרקוד בכל עוז לכבודה של תורה, להורות על העמל והיגיעה שיש לייגע לכבוד התורה.

ובתב שם עוד, כי הנה רש"י מפרש את הפסוק 'זמירות היו לי חוקיך צבית מגורי', מגורי, לשון פחד, וזה לשונו 'כשהייתי צורח מפני אויבי ואגור מפניהם, הייתי משתעשע בחוקיך והיו לי לזמירות לשעשעני', וכמו שאמרו חז"ל (זבחים נד:) על הפסוק (שמואל א יט-יג) וילך הוא ושמואל וישבו צבית, שדוד צרח וצא לפני שמואל ושניהם הלכו לנזית צרמה, והיו יושבים צרמה ועוסקים צבית של עולם, למנוח מקום צית המקדש. וגם אמרו (ילקוט שמואל קנט) שלמדו באותו הלילה מה שאין תלמיד ותיק יכול לחדש צמאה שנה. והנה בעצם יש כאן ודאי מקום התפעלות עצומה מדוד, שצחוק עומק לרותיו ופחדיו יושב ומשתעשע בתורה, ודוד

כמו שראוי לעבודת הקודש, אלא נשאוהו בעגלה, וכל זה משום שנכשל בדיבורו להמעיט ערכה של תורה צמה שאמר וזמירות היו לי חוקיך. על כן רצה לתקן זאת צמה שמעתה יכבד את התורה בלי שיעור וערך עד כדי ציון. ולכן היה מפזז ומכרכר בכל עוז, לתקן מה שמיעט מתחלה בכבודה של תורה. והוא על דרך שאמרו (מנחוםא בשלח נד) לדיקים צמה שהם מקנטרין בו הן מתקנין, תדע לך בשעה שקנתר משה, באז קנתר, שנאמר (שמות ה-כג) ומאז באתי אל פרעה לדבר בצמך וגו', אמר משה באז סרחת באז אני מתקן ואומר שירה, לכך נאמר (שם טו-א) אז ישיר ע"כ.

וראיתי בספר משצנות זהב על נ"ך (שם) שכתב, דהמכשול של דוד היה מדה כנגד מדה, כי השגיאה היתה מה שכינה את התורה זמירות, כי התורה מחייבת את העמל והיגיעה בלא הפסק כדי שתתקיים ציד האדם, וכמו שאמר לו הקב"ה לדוד 'דברי תורה שכתוב בהן התעייף עיניך בו ואיננו' ואתה קורא להם זמירות, וזה החילוק צין הנשיאה בכתף המזריכה נשיאה מתמדת, והכתף הוא המסמל את העמל והיגיעה, וצין הנשיאה בעגלה שאחר שמניחים את הארון

ישראל לטעות בדבר המפורש בתורה. וכמו שהארון היה ריקס, והלוחות לא היו זה רק השברי לוחות, ומשום הכי חשב דמותר לישארה צעגלה, והלוחות היו צמשכן שצגצעה, ורק הארון היה שס. וטעו דהתורה אמרה צכתף ישאו גם על השלחן והכלים, והוא הדין הארון אף שהוא ריק ע"כ. וצוה יוצן גם כן טעותו של עזרא, ויאחזו צו כי שמתו הצקר. ואמר לו הקצ"ה, עזרא, ארון נושאיו נושא, הוא עצמו לא כל שכן (סוטה שס). והיינו כי צירדן הרי היה צו גם הלוחות, ולכן נשא את נושאיו, לא כן ארון ריקן. וה' אמר לו, כי זהו סגולת הארון גם צלי הלוחות, שנושא את נושאיו.

וזדו מוסר השכל, כי מה שדוד היה מפזז ומכרכר בכל עוז היה נגד ארון ה' ריקן צלי הלוחות, ומכל שכן כמה יש לשמות צהתורה הקדושה עצמה, אשר קדושתה פי כמה מהארון המחזיקה. — ויש צוה רמז גם לתלמידי חכמים אף יש לכבדס, שהמה דוגמת הארון שיש צהס התורה. וחכס גם כאשר שכח תלמודו יש להזהר צכצדו, וכמאמרס (צרכות ס:) הזהרו צוקן ששכח תלמודו מחמת אונסו, דאמרינן לוחות ושצרי לוחות מונחות צארון ע"ש. ודוד היה מפזז ומכרכר לכבד הארון ושצרי לוחות.

אמר פסוק זה ללמד שצחה של תורה, שיש צכוחה לשעשע אפילו אדם שנמצא צעומק צרותיו, ולכך ודאי נקצע פסוק זה צספר התהלים, לספר שצחה של תורה, שאפילו החוקים שצה שאינם צני הצנה צשכל, צכל זאת הם משעשעים ומשמחים את הלומד אותם צכל מצב שיהיה. ומכל מקום היתה כאן גם טענה על ההצצרות שיכולה להתפרש כאילו התורה היא פשוטה וקלה להשגה ע"כ.

ודוא מוסר השכל על עומק הדין שהיה צדוד, שקיים צנפשו לולי תורתך שעשועי אז אצדתי צעניי (תהלים קיט-צג), שצורה להציל נפשו ממות, ומואל שעשועו צתורה, ואומר צמעלתה הנשגבה של תורה, שזמירות היו לי חוקיך צצית מגורי, דכמו צעת שהאדם מדוכא ועצב הוא מזמר זמירות לעודד ולחזק נפשו, כן היא התורה הקדושה אללי כזמירות, אשר צה אני מואל שעשוע צימי עניי, ועס כל זה שלטה צו מדת הדין על הציטוי שנראה כולזול צכצודה של תורה, ונענש להכשל צדבר שאפילו תינוקות של בית רבן יודעין.

ובפירוש ען יוסף (על עין יעקב) שס כתב, דהקשו המפרשים מאי דעתייהו דדוד וכל

על כן ונקלותי עוד מוזאת והייתי שפל בעיני, לתקן צוה מה שצא לידי ולזול כבוד התורה. וצוה נגמר תשובתו כראוי, עד שמגודל השמחה זכה אז לתשובה מאהבה, שזדונות נעשו לו כזכיות (יומא פו.), ומה שאמר וזמירות היו לי חוקיך, נתהפכה לזכות, וגשארה קבוע לדורות עולם, בהשירות והתשצחות שצתהלים שנאמרו ברוח הקודש.

ואבור, עם האמהות אשר אמרת עמם אכזבה, ויש לומר כי הכללת האדם בתורה הוא לפי יגיעתו, וכמאמרם (מגילה ו:.) יגעת ומצאת תאמין, ולא רק בעמלו של עומק הצנת התורה, אלא כל עמל שאדם יגע עבור תורתו, הוא קונה צוה הכללה בתורתו. ועל דרך שאמרו (אבות ו-ד) כך היא דרכה של תורה, פת במלח תאכל, ומים במשורה תשתה, ועל הארץ תישן, וחיי נער תחיה, ואם אתה עושה כן אשריך וטוב לך ע"כ. ואיתא בגמרא (מנחות ז.) דרבי אבימי מסכתא דמנחות איעקר ליה [גשתכחה ממנו], ואתא קמיה תלמידו רב חסדא לאדכוריה לגמריה. ופריך ולישלח ליה [לרב חסדא] וליתי לגביה. ומשני סבר הכי מסתייעא מילתא טפי [משום יגעתו ומנחתין] ע"כ. הרי לנו שכל יגיעה שאדם עושה עבור התורה, משתלמת

ובזה נצוא לצאר מה שאמר דוד, לפני ה' אשר בחר בי מאביך וגו', דאיתא בגמרא (יומא כב:) אמר רב הונא כמה לא חלי ולא מרגיש גברא דמאריה סייעיה, שאול באחת ועלתה לו, דוד בשמים ולא עלתה לו ע"כ. וכבר נתקשו המפרשים וכי משוא פנים יש בדבר. וכתב במהרש"א שם, כי דוד הכיר בחטאו מיד, והודה על חטאיו, וקיבל עליו יסורין, והצא לטרה מסייעין אותו מן השמים (שבת קד.). והיינו גברא דמאריה סייעיה. מה שאין כן בשאול לא מצינו שהודה על חטא זה לפניו, ולא קיבל עליו יסורין, והנדיק עצמו באמרו לשמואל, הקימותי את דבר ה' (טו-יג) ע"כ. ואם כן דוד קיים בנפשיה מאמרו, וחטאתי נגדי תמיד (תהלים נא-ה), והיה נגד עיניו מה שצא לפניו כשלון בזולו כבוד התורה, הן באמרו וזמירות היו לי חוקיך, והן צמה שהרכיב הארון על העגלה, ולכן רצה לתקן זאת צמה שיכבד את התורה בזולו עצמו, ונתגלה לכבודה של תורה כ אחד הרקנים.

וזדו שאמר למיכל, לפני ה' אשר בחר בי מאביך, שאול באחת ועלתה לו, ולמה הגיע לו זאת, כי הנדיק מעשיו באמרו הקימותי דבר ה', אצל אני מודה על החטא שצא לידי, ועומדת תמיד לנגד עיני לתקנה,

לו בהללחתו בתורה. ולכן אמרו (אבות ד-ד) הוי גולה למקום תורה.

ובמו כן המפוז ומכרכר ומרקד לכבודה של תורה, ועולה לו זאת בעמל ויגיעה, יש בזה סגולת יגעתי ומנאחי תאמיך, ויזכה עבור זה להללחה בתורה. והנה אמרו (שם ו-ג) אין כבוד אלא תורה. על כן אמר דוד למיכל, אחר שהעירה לו על מה שהיה מפוז ומכרכר, והאמהות מצוין אותו עבור זה, שמדע שעבור זה יתעלה בתורה, כי גם יגיעה זו נכללת ביגיעת ומנאחי, ועם האמהות אשר אמרת, שרע בעיניהם מה שעשיתי, עמם אכבדה, על ידי זה אזכה להללחה בתורה שנקראת כבוד.

ובזה יש לומר מה שקראה הכתוב את מיכל בשם עגלה, וכמו שאמרו (סנהדרין כא): והששי יתרעם לעגלה אשת דוד (שמואל ב ג-ה), והא הות מיכל. אמר רב עגלה זו מיכל, ולמה נקרא שמה עגלה, שחציבה עליו

כעגלה ע"כ. ויש לומר עוד דרימו לה בזה שקראה עגלה, שלא תבזה אותו בעיניה על מה שעשה, שנאמר ותבו לו בלבה, שתזכור העון אשר אתרמי לו ב'עגלה', שהרכיבו את ארון האלקים על עגלה, ומוטל עליו לתקן זאת, ותטאחו נגדו תמיד, וגם להלאה יעשה כל מה שצידו לעשות לכבודה של תורה, לתקן מה שפגם.

ודדו מוסר השכל גם לנו, איך יש לנו לשמות בהתורה לרקוד ולפזז לכבודה, שיש בזה תיקון להאדם על מה שבמשך השנה באים כמה פעמים לזלזל בכבודה של תורה. — ועוד גם זאת, שהעמל והיגיעה שנותן לכבוד התורה, חוץ ממה שהיא מנוה לעמלה, יש בזה גם סגולת יגיעת ומנאחי, לפתיחת הלב בתורה, להצין ולהשכיל ללמוד וללמד, ולזכות לבנים תלמידי חכמים, שזהו שכרה של מוקירי התורה (שבת כג). ויושפע לנו שפע התורה, אורך ימים בימינה ובשמאלה עושר וכבוד, לנו ולכל ישראל.

בסעודה שלישית פרישת בראשית - נעילת החג תשע"א לפ"ק

אנו עומדים בשבת בראשית הסמוכה לחג הסוכות, קדושה אריכתא של עשרה ימים, ששורש הקדושה הוא במספר עשר, אשר אין עוד זמן בשנה

לחודש השביעי (כט-יג), וכאן הקדים
זמן החודש קודם ליום החודש.

ואמר, כי יום ראש השנה הוא יום
דין, שכל באי עולם עוזרין
לפניו כבני מרון, ודינים כל מעשי
השנה שעבר, וקוצצין לו חיותו ורכיו
על השנה הבאה. ומי יאמר זכיתי לבי
טהרתי מחטאתי, שיוכל לעמוד בדין.
אמנם מנינו שלפעמים מנרף הקצ"ה
להאדם זכות שיעשה לאחר זמן. וכמו
במזרים ששאל משה לה', מה זכות יש
לישראל שיצאו ממזרים, הלא הם ערום
ועריה מהמזרות. והשיבו ה', בהויאך
את העם ממזרים תעבדון את האלקים
על ההר הזה (שמות ג-יג), וזכות
העתיד עמדה להם לישראל שנגאלו.

והגה החודש השביעי קרוי ירח
האיתנים (מלכים א ח-ג), ואמרו
חז"ל (ראש השנה יא). דתקיפי במזות.
וברש"י שופר, יום הכיפורים, סוכה,
לולב, ערבה, וניסוך המים ע"ש. ואמרו
חז"ל (ויק"ר כט-ח) בחדש השביעי,
שהוא משובע בכל, כפור בתוכו, סוכה
בתוכו, לולב וערבה בתוכו ע"ש. וכל
אדם יש לו הרבה מחשבות טובות,
והרהורי תשובה, וקבלה על העמיד,
דימים הנעלים הללו. והקצ"ה עושה
חסד, ומחשב להם מה שעתידין
לעשות בכל החודש השביעי, כאילו

שיהיה עשרה ימים רלופים בקדושת
המועד עם השבת, אלא בחג הסוכות.
וגם זה לא ניתן אלא לבני חוץ לארץ
היושבים בארעה לחשוכה, שהם לריכים
חיוזק ועידוד יותר בקדושה, בהיותם
יושבים בטומאת ארץ העמים.

בזנהג ישראל תורה לשלב סיום
התורה לתחלתה, שמסיימת
ולא קם נציא עוד צישראל כמשה,
אשר ידעו ה' פנים אל פנים, לכל
האותות וגו' אשר עשה משה לעיני
כל ישראל (דברים לד-י), ומתחלת
בראשית ברא אלקים את השמים ואת
הארץ (א-ה). ובמדרש רבה (א-ד) רבי
ברכיה אמר בזכות משה שנאמר
(דברים לג-כא) וירא ראשית לו ע"כ.

וגראה בהקדם לבאר הכתוב (מהלים
פא-ד) תקעו בחדש שופר
בכסה ליום חגנו וגו', וחז"ל (צ"ה טז).
דרשוהו מלשון כיסוי, איזהו חג
שהחדש מתכסה בו, הוי אומר זה
ראש השנה ע"ש. ויש לומר על פי
מה שדקדק מרן מוהרי"ד מצעלזא
ז"ע במה שאמר הכתוב בראש השנה,
בחדש השביעי באחד לחודש (במדבר
כט-ה), דבכל המועדים כתוב בתורה
מקודם 'זמן היום', ואחר כך 'זמן
החודש', וכמו שנאמר בעשור לחודש
השביעי (כט-י), ובחמשה עשר יום

עשינו אותם היום, כי לפנינו ית"ש
הלל העבר והעתיד וההווה שוין, וזוה
יוכל להתרבות זכויותינו.

ויש להבין בזה גם כן מה דמבואר
ברמ"א (שם) ויש נוהגין לכול
תפוח מתוק בדבש, ואומרים תחדש
עלינו שנה טובה ומתוקה ע"ש. דהנה
בתורת משה (פ' זרחה קטו:) כתב זשם
הרמ"ע במאמר חקור דין (ח"ב פרק
כד) דמראש השנה עד שעה שיסית של
ליל הושענא רבה יש תפ"ו שעות, ואז
גמר המחילה. והסימן הללוהו בתו"ק
ומחול (תהלים קג-ד) ע"ש. ואחר זמן זה
יש עוד יום טוב האחרון של שמיני
עזרת, שהוא יום הח' של המועד. וזה
נרמז באותיות של תפ"ו, תפ"ו (שעות
עד הושענא רבה) ח' (יום שמיני עזרת).
ומעוררין לנו בתחלת כניסת יום הדין
של ראש השנה, שהקב"ה הנופה ומציט
מראשית אחרית, יעלה לפניו עבודתינו
והרהורי התשובה שזכה בהם בשעות
הבאות של תפ"ו, ואז יהיה לנו שנה
טובה ומתוקה.

וְיִבֶּא מידי דלל רמיזי באורייתא,
התורה מתחלת צב"ת
ומסיימת בלמ"ד, למ"ד צ"ת עולה
כמספר תו"ק, רומז על השעות הללו
עד גמר המחילה, וכל זה מחשיב לנו
ה' בראשית, אותיות בא' תשרי, היינו

כבר נעשה הכל באחד לחודש, כדי
שיגינו עליהם כל המנות של החודש
כבר בראש השנה. וזהו 'בחדש
השביעי', כל המנות של החדש
השביעי, נחשב לכס כבר 'באחד
לחדש', שנופה ומציט על כל מה
שיעבור על האדם צימי התשובה הללו,
ומחשב זאת לו לזכות כבר בראשית
השנה ציוס הדין ודפח"ת.

וזוהו שאמר הכתוב, תקעו בחדש
שופר, דקאי על ראש השנה
שמנותו בשופר, בכסה ליום חגנו,
הקב"ה מנרף אז גם מה שעדיין
מכוסה ולא נתגלה עדיין, הזכותים של
העתיד שעוד לא נעשה. ובכס"ה הוא
גם אותיות צכס"ה, עד סוף ימי חג
הסוכות, הכל מחשב לנו כאילו כבר
עשינו אותם, וזוה תהיה לנו יום חגנו
בראש השנה, בזכות שמנרף גם
העתיד.

וּבְזֹה יש להבין מה שאמרו (ש"ע
א"ח תקפג-ה) יהא אדם רגיל
לאכול בראש השנה רוציא וכו', ויאמר
יהי רצון שירצו זכויותינו ע"ש (ומקורו
בגמרא הוריות יב.). ויש להבין איך שיך
שיתרצו הזכות אם לא קיימם בפועל.
ולפי מה שנתבאר הכוונה, שמתפללים
שיעשה ה' עמנו חסד לנרף כל
הזכות שעתידין לנו לעשות, כאלו כבר

לפי פשוטו אין זה לשון ציווי, אלא לשון הבטחה. ולפי תלמודו למדו מכאן, לרבות לילי יום טוב האחרון לשמחה (סוכה מת.) ע"כ. ונראה כי שני הפירושים עולות בקנה אחד, והוא על דרך שמצינו במאכלים שאין מתקיימים לזמן מרובה, אבל יש דברים מסויימים שמכניסין לתוכו, ועל ידי זה מתקיים, כעין מילחא לבישרא. ואמרו (שבת לא.) אדם אומר לשלוחו העלה לי כור חטין לעליה וכו', אמר לו עירבת לי בהן קצ חומטין [ארץ מלחה ומשמרת את הפירות מהחליע] ע"ש. וכמו כן המועדים טובים משפיעין שפע רב על האדם, הן בגשמיות והן ברוחניות, אמנם כדי שמוכל להתקיים לזמן מרובה, נתן לנו ה' את יום השמיני עזרת, שסגולתו הוא לעצור צרכות החג לזמן מרובה, על משך ימות כל השנה. ובהיות שהשפעת חג הקורות הוא שמחה, זמן שמחתינו, על כן יום שמיני עזרת הוא עוצר בתוכו את השמחה על כל ימות השנה. וזהו ציום השמיני עזרת תהיה לכם, שסגולת יום הזה היא לעצור עזרת לצרכות החג.

וזהו שאמר הכתוב, ושמחת בחגך וגו' והיית אך שמח, אין זה לשון ציווי אלא לשון הבטחה, שחג הקורות ישפיע לך שמחה על כל

ראש השנה, והחדש השביעי מחשיב לנו כבר צאחד לחדש.

ובאמת כאשר נחשוב הימים הנעלים שיש לנו צחדש השביעי, המה כ"ד יום, כ"א ימים עד הושענא רבה, ואחר זה יום שמיני עזרת ושמחת תורה, ושוב השבת בראשית שבו יש ההעלחה לכל ימי החג. והם עולים במספר תקע"ו שעות (כ"ד פעמים כ"ד). וזהו תקע"ו צחדש שופר, שהקצ"ה מחשיב לנו צעת שאנו עומדים צמנות שופר, כל התקע"ו שעות של העמיד צחדש השביעי, וצכסה ליום חגנו, צמה שעדיין מכוסה ונעלם אנו זוכין ליום חגנו.

*

הבתוב אומר, ציום השמיני עזרת תהיה לכם (צמדצר כט-לה). וצרש"י התעכצו לי מעט עוד, ולשון צצה הוא זה, כצנים הנפטרים מאציהם, והוא אומר להם קשה עלי פרידתכם, עכצו עמי עוד יום אחד (סוכה נה:). ע"כ. ויש להצין צמה יהיה קל אחר כך הפרידה, אדרבה עוד יתוספו הגעגועין צמה שהוקיפו יום אחד.

ונראה כי התורה אמרה, והיית אך שמח (דברים טז-טז), וצרש"י

השנה, ומכאן למדו לרבות לילי יום טוב האחרון לשמחה, כי שמיני עזרת הוא העוזר את השמחה על שאר ימות השנה, ועל ידי השמחה המרובה בשמיני עזרת, יש הבטחה להיות אך שמח. וכאשר אנו נפטרים מאחינו בקיום ימי חג הסוכות, אומר ה' קשה עלי פרידתכם, שלא יתבטל ויתפור ההשפעה, אלא והשיאנו ה' אלקינו את צרכת מועדיך, לטעון אותנו בצרכת המועד על העמיד, על כן אמר ה', עכבו עמי יום אחד, היינו שמיני עזרת, אשר סגולתו הוא לעזור ולשמור את קדושת המועד על כל השנה.

ואנו מרבין ציוס זה בשמחת התורה, כי אין לנו שיעור בגלותינו רק התורה הזאת, ורק על ידה יש לנו ההשפעה של אורך ימים בימינה ובשמאלה עושר וכבוד. ומשה רבינו נתן התורה לישראל, הוא ממליץ טוב על כל ישראל שמקושר בתורה, וממשיך עליו ברכות המועדים. וכמו שנאמר וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל (ויקרא כג-מד). כי וידבר הוא מלשון הנהגה, דבר אחד לעם, ומשה הנהיג והמשיך את ברכות המועד לבני ישראל, שיוכלו לקבל השפעתה, ולהתקיים לזמן מרובה.

*

ודהכתוב אומר, ולא קם נציא עוד בישראל כמשה, אשר ידעו ה' פנים אל פנים. ונראה כי משה רבינו חוץ ממנה שלימד תורה לישראל, היה להם כאב נאמן להשפיע להם כל זרכיהם. ובשעת החטא מסר נפשו עבורם, ואמר אם אין מחני נא מספרך אשר כתבת (שמות לב-לב), ויותר על גדולתו שאמר לו ה' ואעשך לגוי גדול, ואינו זריך כלום לטובתו אלא טובת ישראל היה תמיד נגד עיניו. ואמרו חז"ל (סוטה יג:) כתיב הכא וימת שם משה (לד-ה), וכתיב התם ויהי שם עם ה' (שמות לד-כח), מה להלן עומד ומשמש, אף כאן עומד ומשמש ע"כ. והיינו שכמו שבחייו היה משפיע טוב לישראל, כן הוא במותו. ועיין בדגל מחנה אפרים (בליקוטים שבסופו), איך שהבעל שם טוב הק' זי"ע סיפר צמחאי ראש השנה, שראה משה רבינו עומד לפני מלך המשפט, כמו סרקור פונה אנה ואנה, ומכניס הזכיות, ורואה בחכמה שלא יצאו המקטריגים ע"ש.

ודהתורה משבח, ומשה בן משה לא ועשרים שנה במותו לא כהתה עינו (לד-י). וברש"י אף משמת

מהעולם הזה הוא רואה ומרגיש תמיד בצרתן של ישראל ומתאמץ לעורר רחמים בשצילם. וזהו שאמר ומשה בן משה ועשרים שנה צמותו לא כהתה עינו וגו', שאף על פי שנסתלק כבר מן העולם, עם כל זה לא כהתה עינו, היינו שלא נכהה מאור עיני השגחתו מלראות ולהתבונן במצבם של ישראל, אלא תמיד עיניו פקוחות להשיג עליהם ולבקש עליהם רחמים (ועיין עוד יערות דבש ח"א דרוש ט). וזהו שדרשו מלמד שעניינהן של מתים כמות, דמדהוורך הכתוב לפרש אצל משה רבינו שלא היתה אצלו בחינת כמות עינים הלזו, הרי זה בא ללמד דשאר נדיקים אחר שנסתלקים מן העולם הזה נפרדים ושוכחים מהנעשה בזה העולם, ונעשה עיניהם כמות מלהסתכל בצרתן של ישראל אשר בעולם הזה, אצל לא כן משה רבינו שלא כהתה עינו ולא נפרדה ראייתו מעל לאן מרעיתו, ותמיד הוא משגיח עליהם לבקש רחמים בעדם לחלס מכל צרתם ושיושעו בדבר ישועה ורחמים ע"כ.

וזדו שאמר עליו הכתוב, ולא קם נביא עוד בישראל כמשה, נביא כזה שגם אחר מותו הוא עוד בישראל, נביא כזה לא קם כמשה, אשר ידעו ה' פנים אל פנים, שכמו

ע"ש. ואיתא בספרי (פסקא י) וצילקוט (רמו מתקפה) מלמד שעניינהן של מתים כמות ע"כ. והענין נריך ציבור, כי הלא דבר ידוע הוא שאצל המתים צטלים כל החושים, ואם כן קשה למה אמר שעניינהם של מתים כמות, דמשמע שדוקא רק חוש הראיה אין להם, והלא צאמת כל החושים כולם צטלים אצלם. ועוד קשה הלשון שאמר שעניינהם כמות, דמשמע מזה שעדיין יש להם חיזה ראייה אלא שהיא כהה, והלא צאמת אין להם ראייה כלל.

ובתב בדברי יואל (פ' צרכה רג).
 דבא לרמוז בזה על הנדיקים הקדושים אשר צארץ המה, שכבר מתו מן החיים אשר בעולם הגשמי הלוה, ונתעלו למנוחתם לחיי העולם הבא בגן עדן העליון, שאף על פי שעדיין יש להם ראייה עליונה רוחנית שכלית ליהנות מזיו השכינה, אצל חוש הראיה הגשמית, לידע ולהציט בצרתם של ישראל אשר בעולם השפל הזה, חסר מהם.

אזלם לא כן משה רבינו רבן ומושיען של ישראל, שאף על פי שהוא בגן עדן העליון מנוחתו במקום גבוה ועליון מאוד, עם כל זה הוא נשאר לעולם להיות הרעיה מהימנא, וגם לאחר הסתלקותו

אחר צמורתו. הרה"ק רבי נצי מוידויטשוב ז"ע היה אומר, די הייליגע ווינטער נעכט האצן אין זיך די קדושה פון חול המועד ע"כ. לילות ארוכות שיכולים ללמוד זהם כל כך תורה, אשר התורה היא הדבר היחידי שמעמיד אותנו צעולם. ויש ליקח אחר עמו השמחה בתורה, גם אחר ימי שמחת תורה, על כל השנה כולה, בקציעת עתים לתורה.

*

בבבשיך החודש הזה ישנו שעות רבות צמתי כנסיות וצמתי מדרשות, שקועים צתפלה ותחנונים, אשר צודאי פעלנו הרבה, כי ה' שומע תפלת כל פה. התפלה ממשכת ההשפעה למטה, וכמו שמנינו צפרשמינו שאמר הכתוב (צ-ה) כי לא המטיר ה' אלקים על הארץ, ואדם אין לעבוד את האדמה, וצרש"י ומה טעם לא המטיר, לפי שאדם אין לעבוד, ואין מכיר צטובתן של גשמים, וכשבא אדם וידע שהם צורך לעולם, התפלל עליהם וירדו ונמחו האילנות (חולין ס:) ע"כ.

אבל יש עוד ענין צתפלה, עכס הרגשת ההתקשרות והדביקות שזוכין צשעה שמתפלל, הן אם

שפני ה' משגיחין תמיד על בני ישראל צלי הפסק רגע, כן פני משה משגיחין על ישראל להשפיעם כל טוב מלמעלה. לכל האמות והמופתים אשר שלחו ה' צחיו לעשות אז צארץ מצרים, וכמו כן לכל היד החזקה וגו', אשר עשה משה לעיני כל ישראל, צכל הדורות שלאחריו, שעומד לפעול לצובתן של ישראל ציד חזקה.

ביומו האחרון של החג אנו שמחים צשמחת התורה, וזה צא גם להזכיר את האדם, כאשר עומד צסיום הימים הקדושים, שאם רוצה שהצרכות וההתרוממות של הימים הללו ימשכו גם להלאה, אז אין לנו שיעור רק התורה הזאת, ויש להתדבק צלימוד תורת ה', ואז יוכל לעמוד צרום המעלה. יש לקדר לעצמו תיקף צראשית השנה השיעורי תורה של השנה, כי צלי תורה צכל יום אי אפשר להיות יהודי כשר, צראתי יצר הרע צראתי לו תורה צצלין. התצלין היחידי נגד היצר הרע, היא התורה הקדושה. יש חיוב לכל אחד לקצוע 'עמים' לתורה, הן ציום קודם התפלה או לאחריו, והן צלילה צעת ערב. כל הצרכות נשפיעים מעסק התורה, כל העוסק צתורה נכסיו מלליחין (עבודה זרה יט:), הן הללחה גשמיות צמסחריו, והן צרוחניות, הוא נעשה סוג יהודי

לישועה, אצן מאסו הזונים היטה לראש פינה, מאת ה' היטה זאת היא נפלאת צעינינו, זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו (מהלים קיח-כד). כי הנה על דוד עברו מאורעות שונות של זכר, הן בילדותו בצית אציו, ושז תחת שאל המלך שרצה להורגו, ואחר כך מצנו אצשלוס, עד שאמרנו (ברכות נה:): כל שנותיו של דוד לא ראה חלוס טוב ע"ש. והוא היה מקבל הכל צשמחה, ומצרך על הרעה כס שמצרך על הטובה (ברכות ס:), וחסד ומשפט אשירה לך ה' אומרנו (מהלים קא-א), אס חסד אשירה, ואס משפט אשירה (שס).

ועל כן אמר 'אודך כי עניתיני', מתחלה אני מודה לך על מה שענית את נפשי, כי צודאי שגם הרעה היא לתכלית הטוב, ושז אני מודה לך ותהי לי לישועה'. אני מודה לך על 'אצן מאסו הזונים', על גדל השפלות שעבר עלי שלא הייתי נחשב לכלוס, ואני מודה לך על 'היטה לראש פינה'. ומפרש דבריו, כי 'מאת הו"ה היה זאת', גם העינוי והמיאוס מהזונים היטה חסד מאת מדת רחמנותו ית"ש, אלא 'היא נפלאת צעינינו', היא מכוסה מעינינו להשיג ולהצין תכליתו, אצל לאמיתו אני מאמין שגם זו היטה לטובה, ויש

מתקבלה תפלתו או לא, הוא זוכה אז להכיר רחמנות אלקי עולם. תפלה הוא מלשון נפתולי אלקים נפתלתי, שהוא נעשה אז דבוק ומקושר להקב"ה. האהבת ה' ויראתו שבער כלצו צשעת התפלה, הוא אורז כלום, ונותן חיות וחיזוק להאדם במצבו. שמתעטס ומתדבק ברחמנות ה' שהוא הנותן הכל, והשגחתו על האדם תמיד, והוא שקוע צעת תפלתו במחשבה זו, וזה צעמנו מעלה את האדם למדריגה גבוהה.

וכאשר מתצונן כי ה' הוא אצ רחמן עד אין שיעור, הוא מכיר שמחתו לא תכלה הרעות, ואצ רחמן ונאמן כל מה דעציד לטב עציד, וכל המאורעות שעוצרים עליו הכל הוא צחצחון מדוייק. ולפעמים זה צח להזכירו ולעוררו משינתו העמוקה, להתצונן צחצחו צעולמו, שלא ירד לעולם לאכול ולשחות ולעסוק צעסקיו, ומוטל עליו לתקן מעשיו. ולפעמים צאים עליו המאורעות השונות כדי למרק חטאיו, שיסורין ממרקין עונותיו של אדם. וכאשר מתפלל, ומקבל על עצמו עול מלכותו ית"ש, ומכניע עצמו תחת קונו, זהו צעמנו הישועה, שהתעורר להצין תכלית חיותו, שלא יעבור עליו צהבל וריק.

ובראה דזהו שאמר דוד המלך, אודך כי עניתיני ותהי לי

מתפלל בצוקר כראוי, אז כל יומו שונה, הלכ מלא מיראת ואהבת השם, ויוצא מבית המדרש בשלות הנפש, ומכיר שאי אפשר לשום אדם לנגוע במה שמוכן לו, ואי אפשר לקפח אותו מפרנסתו אפילו פרטה אחת, ואין אדם נוגע במוכן לחצירו. ומוכן לכל אחד ואחד מה שנקצב לו מידו של הקצ"ה. והכרה זו קונה לעצמו בשעת התפלה, והולך צמנוחה ושלמות הנפש, שהקצ"ה יודע מהו טובתו האמיתית, והוא מסדר זאת בעדו לטובה.

ויש לעורר להזהר בזמני התפלה, שיש קישויים בזה בימות החורף, שתפלת שחרית זמנו מהנץ החמה, חוץ משעת הדחק ציאל לדרך לפרנסה וכדומה. וסוף זמן תפלה בזמנה הוא רק עד ד' שעות, והמתפלל אחר כך עד חצות, אין לו שכר תפלה בזמנה, אלא שכר תפלה (ש"ע א"ח סימן פט-ה), ואחר חצות אסור להתפלל (ש"ע). — ולעולם יהא אדם זהיר בתפלת המנחה (ברכות ו:), ולפעמים הוא באמצע זמן העבודה, וקשה לזאת להתפלל בציבור, ולפעמים מזולזים בכלל, ועצר ושנה נעשה לו כהיתר. ויתבונן שיום שעובר עליו בלי להתפלל כראוי השלש תפלות, חסר מהקשר שלו עם הקצ"ה.

להודות עליו לה'. אמנם זה היום עשה ה', אחר כך עשה עמי ה' חסד, נגילה ושמחה בו, שיש לראות בגלוי חסד ה', עד שמציאה לגילה ושמחה.

ואחר שהאדם מתפלל תפלת שמונה עשרה, ופורט בה כל זרכיו, הוא מסיים בתפלה, אלקי נצור לשוני מרע ושפתי מדבר מרמה (ומקורו צהלים לד-ז). והיינו שהוא מבקש מאת ה', שישמור את לשונו שלא לומר על שום דבר שהוא רע, אלקי נצור לשוני מרע, אלא יגיע למדריגה לומר, כל מה דעביד רחמנא לטב עביד. אמנם יתכן שאומר כן בפה, אבל בעומק לבו עדיין כואב לו, ואין פיו ולבו שוין בזה, והוא אומר על מצבו שהוא טוב, אבל אין לבו כפיו. על זה מוסיפין לבקש ושפתי מדבר מרמה, שלא יהיה בשפתיו מרמה, שנצור לשונו מלומר רע, אבל הם שפתי מרמה שאין לבו עמו, אלא נצור לשוני מרע ושפתי מדבר מרמה.

ובעת שנכנסים לימי החורף, יש לכל אחד לקדר עצמו שיוכל להתפלל בכל יום הג' תפלות כראוי וכנכון. דע לפני מי אתה עומד, וכל מה שהוא זריך דבר יום ציומו, יוכל לפעול בתפלתו, והכל תלוי בה. וכאשר

ובאשר צא לסעודה שלישית, הזמן
היותר מופלא שבשבת,
רעוא דרעוין, שכבר אכל וישן שינת
לילה ושינת נהרים, יש ליקח שעה זו
ולהקדישו כולו לה', לישב ביחד
בחצורה, ולהלהיב נפשו בזמירות שבת
קודש, ולשמוע דברי תורה ומוסר
והדרכה, הרי אין ספק שזה עושה
רושם על כל אחד ואחד לפי
מדריגתו, ולמה ישב אז וימתין על
כלות השבת, שיוכל כבר לנאח מהבית
המדרש, ולא ירגיש איך ששעה זו של
שבת יתן לו חיות דקדושה על כל
השבוע.

ואמר הכתוב צפרשתנו, ויכל אלקים
ציום השביעי מלאכתו אשר
עשה, וישבות ציום השביעי מכל
מלאכתו אשר עשה (בראשית 3-2). אשר
לכאורה הקרא סותר מסיפא לרישא,
דבתחלה אמר ויכל אלקים ציום
השביעי מלאכתו, משמע שעדיין עשה
מלאכה ציום השביעי, ואחר כך אמר
וישבות ציום השביעי מכל מלאכתו,
משמע שלא היה עושה צו מלאכה
כלל. וברש"י, מה היה העולם חסר,
מנוחה, זאת שבת זאת מנוחה, כלמה
ונגמרה המלאכה (צ"ר י-ט) ע"כ. וכבר
דקדקו המפרשים, למי היה חסר
המנוחה, הלא ה' לא ייעף ולא ייגע,
ובעשרה מאמרות נברא העולם,

*

והנה הגם שצימות החול יתכן לאדם
טירדות שונות, אבל על יום
שבת קודש אין לו שום אמתלא, למה
לא יוכל להקדיש השבת כולו קודש
לה', יומא דנשמתיין, אינו עסוק
במסחריו, ואין לו סעלפון וטעקס"ט,
יש להשתדל לצוא לבית הכנסת עוד
קודם זמן התפלה ללמוד או לומר
תהלים, ולהתפלל בנחת, ולהעמיק
מחשבתו בדברי התפלה, ולהלהיב נפשו
באהבת קונו, עד שאירי אללו אמונת
ה' והשגחתו בעולמו, כי אין עוד
מלכדו.

ובאשר מנלל את קדושת השבת
כראוי, אז ימי החול של
השבוע שונה לגמרי. וכל כך חיזוק
וחמימות יכולים לשאוב מן השבת, עד
שזה שאירי רושם לכל השבוע הבא.
והריך להיות טופח על מנת להטפית,
להכניס חמימות בהבית כולו, וצפרט
בסעודות שבת לעורר ולחמם נפשות
הילדים בעבודת ה', לדבר דברי תורה
מענייני הפרשה, ולספר סיפורי נדיקים,
דער שבת זאל לעצן אין שטוב, עד
שהילדים ישתוקקו על ציאת השבת,
שיוכלו לישב יחד עם אבותיהם
ולהתעלם באהבים.

הימים, צוקר טוב או לילה טוב, אלא שבת טוב, כי בשבת אין אור וחושך, אלא כולו אור מקדושת השבת. ויש להטעים כי אור נוטריקון איני ר'אשון ו'אני אחרון ו'מזלעדי אין אלקים (ישעיה מד-ו). שזהו התכלית של קדושת השבת להביא את האדם להתעלות באמונת קונו, ואין זו אלא אור.

*

אין היתר בעולם להשתמש באינטערנעט בלי פילטער

מידארף נישט איבערעדן נאכאמאל, מיהאט שוין גערעדט דערפון מערערע מאל לעצטענס, אבער איך וויל נישט עם זאל אדורכגיין אן דעם וואס מיהאט עם נישט דערמאנט. מיהאט גערעדט וועגן די היינטיגע מעכניק כלים וואס עם איז מלא טומאה, א איד אז ער האט א מעגליכקייט זיך מרחק צו זיין דערפון, דארף ער עם אינגאנצן נישט האבן. אבער ס'איז געווארן היינט אז מ'איז זייער אנגעוויזן דערויף, עכ"פ די וואס זענען אין ביזנעס און געשעפטן דארפן עם האבן, אבער ס'איז נישטא קיין היתר בעולם אז אהן א פילטער זאל מען זיך קענען ארומדרייען אין מאש, צו אין שטוב, צו אין געשעפט, נישט קיין נפקא מינה וואו עם איז, א

והצריחה בעצמה לא נתייגע כלל. (ועיין בערוגת השם ריש פרשת צהר).

וגראה כי אדם לעמל יולד (איז ה-ו), ועל כל אחד עובר מצבים שונים בחייו בצער ויגון וחלישות הדעת, ואין שלום בצפשו, ובמה כוחו להתחזק שלא יעצירו על דעת קונו. אמנם צבוא יום השבת, שאז האדם מתעלה באמונת אלקי עולם, ונכנס בכל כנפיו, מהו שבת שמה דקודשא צריך הוא, אז צא להכרה שהכל הוא לטובתו, והוא כולו מושגת מהצורה עולם ומנהיגו, ואז מתיישב דעתו עליו, וצא לידי מנוחת הנפש. וכמו שאומרים (בתפלת מנחה) מנוחת אמת ואמונה, מנוחת שלום ושלווה והשקט וצטח. שצא אז לידי ההכרה, שאין אדם נוגע צמוכן לחצירו, ואין שום אדם יוכל להרע או להטיב לו בלי הכרה מן השמים. וזהו שאמרו, דכיון שאדם לעמל יולד, הרי העולם חסר מנוחה, שלווה הנפש, על כן צריך ה' את יום השבת וקידשו, צאת שבת צאת מנוחה, שציוס זה יוכל לאזור לעצמו מנוחה ומרגוע על כל ימות השבוע, כאשר מנלל את השבת להתצונן ולהתדבק באמונת אלקי עולם.

ובבואר צספה"ק דציוס השבת אין מצרכין חצירו כמו צשאר

אייבערשטער, דער באשעפער פארלאנגט פון אונז, אז אונז זאלן זיין א הייליג פאלק, אונז זענען א עם קדוש להי אלקיך. אונז זענען נישט געווען די הייליגע מעג אין בתי כנסיות ובתי מדרשות, אפגעזעסן אזויפיל שעהין, אז נאכדעם זאל מען מוצאי יו"ט דארפן ארויסגיין און זיך ווייטער אראפלאזן צו אזעלכע נידריגע זאכן וואס מ'קען צוקומען, אונז זענען א הייליג פאלק, און אונז דארפן אנהאלטן די קדושה וואס אונז האבן מקבל געווען יעצט פון דעם יו"ט.

יתומים צועקים ואין אב

מען זאל זיך פארנעמען אז די ערשטע זאך וואס ער גייט די וואך ערלעדיגן, איז צו זעהן אז זיינע כלים אין שטוב זאלן זיין ערליך. וויפיל אידישע שטובער זענען צוגרינד געגאנגען, חרוב געגאנגען, מען קען נישט רעדן דערפון ברבים, וויפיל שטובער זענען צובראכן געווארן, וויפיל לעבעדיגע יתומים דרייען זיך ארום, אין די הונדערטער, איך זאג נישט קיין לייגנט, הונדערטער קינדער זענען צובראכן געווארן, אן א מאמע אן א מאמע, מיוואלגערט זיך ארום, וואס דאס לאזט איבער א הפסד אויף זיי

כלי וואס האט נישט אויף זיך קיין פילטער, טאר מען נישט האבן.

בי"ה אז עס איז געווען א התעוררות אין בית המדרש, זייער אסאך יונגעלייט האבן געטוישט, מען האט צוגעשטעלט א וועד וואס וועט זיך נאך מער אפגעבן דערמיט נאך די הייליגע מעג, נישט נאר דא אין וויליאמסבורג, נאר אי"ה איבעראל ביי אונז אין די קהילה אין בארא פארק און אין מאנסי.

אל תביאני לידי נסיון

יעדער זאל זיך משים על הלב זיין, מיטוהט פאר קיינעם נישט קיין טובה, נאר פאר זיך אליין, ער טוהט א טובה פאר זיינע קינדער, אז מיזויל אויפשטעלן א ערליכער אידישער דור, אז מיזויל זיין אליין ערליך. אונז פאל מיר ווי א פליג פאר יעדע נסיון וואס מען האט, אונז זענען זייער שוואך, אונז האבן נישט קיין כח אויף קיין שום זאך עומד זיין כנסיון, אונז קענען נאר אזויפיל טוהן, ואל תביאני לידי נסיון, נישט אריינצוקומען אין א נסיון.

מיזאל זיך מתבונן זיין, דאס איז דער נסיון פונעם היינטיגער דור, דאס בעט פון אונז דער

עם פעלמ נאר די התכונות הלכ, די שוואונג פונעם לעבן געט נישט קיין צייט צו טראכטן, מיזאל אביסל טראכטן וועט מען זעהן די געוואלדיגע הפסד וואס מיטוהט מיט זיך, און זיך פארנעמען מתקן צו זיין, וואס עס איז געווען ביז יעצט איז שוין דורכגעגאנגען, מכאן וואלך חושבנא, פון יעצט אן וועט ער זעהן אז זיינע כלים וואס איז דא שטוב זאל זיין ערליך, האבן א הייליגע שטוב.

הבנים מתנהגים בהדרג שראו בבית אבותם

אונזערע קינדער ווארט אויף זיי געוואלדיגע נסיונות, וואס אונז האבן נאכנישט קיין השגה וואס וועט אויף זיי קומען, אבער אז מיזעהט ווי דער טאטע היט זיך אפ, אז מיזעהט ווי דער שטוב איז ערליך, לאזט עס איבער א רושם פאר די קינדער אויך. אלע קינדער ווייסן פונקטליך וואס דער טאטע האט יא, וואס דער טאטע האט נישט, עס איז נישטא קיין סודות, און אז די טאטע האט עס געהאט מעג ער עס אויך האבן, אזוי איז די סדר פון די וועלט. מען דארף זיך זייער היטן, אז מיזויל מחנך זיין ערליכע אידישע דורות, זיך צו אפטיגן דערין, און זעהן מתקן צו זיין וואס מ'קען.

אויף זייער לעבן, אייגענע בלוט און פלייש איז מען מחריב, דורכדעם וואס מען האט זיך נישט אכט געגעבן געהעריג.

מי ביקש זאת מידכם רמוס הצירי אונז זענען נישט קיין מלאכים, אונז זענען פשוטיע מענטשען, מען דארף טוהן דאס בעסטע וואס מען קען, אבער עכ"פ אן א פילטער זיך ארומדרייען דערין, האבן שמענדיג אינעם טאש, א כלי וואס איז טמא, מיט דעם טמא'נער כלי קומט ער אין ביהמ"ד אריין, מיט דעם בעהט ער פונעם אייבערשטען, מי ביקש זאת מידכם רמוס הצירי, וואס טראכט ער, וואס זאגט דער אייבערשטער פאר אים, דו ווייסט אז דער אייבערשטער איז א שונא זימה, ושב מאחרוך, דער אייבערשטער געפינט זיך נישט אין די די אמות פון אים, מיט דעם קומסטו, קומסט אריין ביי מיר אין שטוב, הגם לכבוש את המלכה עמי בבית, ביי מיר אין ביהמ"ד קומסטו אריין מיט א כלי וואס איז טמא, דער רבושי'ע זעהט דאך אלעס, דער ביהמ"ד איז דאך דער דירה פונעם אייבערשטען, כביכול מצעמט די שכינה און מען טרייבט עס ארויס פונעם ביהמ"ד.

כביצה קאפלעך, אבער ס'איז קליין,
עם דעקט נישט צו דעם גאנצן קאפ
אדער דעם רוב פונעם קאפ. מיגייט
אליין אזוי, וואס אסאך מאל טוהט
מען עם אפשר וועגן די ארבעט
אינדרויסן, און מען טוהט אן פאר די
קינדער אויך קלענערע קאפלעך.

אין אזא דור ווי היינט, וואס די יצר
הרע איז אזוי גרויס, און מען
דארף זוכן עצות פאר יראת שמים,
איז נישטא קיין שענערע עצה פון
וואס חכמינו ז"ל האבן אונז געגעבן,
אז די חכמים האבן געזאגט אז מען
דעקט זיך צו דעם קאפ ברענגט עם
יראת שמים, איז זיכער אז מיט יעדן
אינטש וואס ווערט מער צוגעדעקט
דעם קאפ, ברענגט עם מער יראת
שמים, און מיט יעדען ביסל וואס מען
לאזט אפען נעמט מען אוועק יראת
שמים. זאל זעהן יעדער איינער וואס
מען קען מוסיף זיין צו צודעקן דעם
קאפ, אז עם זאל זיין יראת השם
חופפת על פניהם אויף זיך און אויף די
קינדער.

*

ובאשר לנו יוצאים כעת לימי החול,
יקח כל אחד עמו הקדושה
מהיום טוב. כל אחד מתענגע להשיינע

כיסוי הראש מביא לידי יראת שמים
איך וויל מעורר זיין אויף נאך א זאך,
וואס איז מן הסתם נישט נוגע
נאר ממש פאר געציילטע יחידים,
אבער איך שפיר דאך אז איך
דארף עם זאגן.

די גמרא זאגט (שבת קנו:) אז רב
נחמ'ים מאמע האבן די שטערן
זעהר'ים געזאגט פאר איר, אז דיין
קינד וועט אויפואקסן א רויבער,
דאס איז זיין מזל צו גנבנין, און
שפעטער איז ער נישט אויסגעוואקסן
א רויבער, ער איז אויסגעוואקסן דער
הייליגער תנא רב נחמן. זי האט
געגעבן די עצה, כסי רישך, דעק דיר
צו די קאפ, כי היכי דתיהוו עלך
אימתא דשמיא, אז מיגייט מיט א
קאפל צוגעדעקט געהעריג דעם קאפ,
איז דא אימתא דשמיא, עם ברענגט
צו יראת ה'. ערליכע אידן זענען
געגאנגען נישט נאר מיט איין קאפל,
נאר מיט א היט אויך, כדי עם זאל זיין
נאך מער צוגעדעקט. א קאפל האט
מען גערופן אמאל יארמולק'יע וואס
איז יר"א מלכ"א, עם ברענגט
מורא צו האבן פונעם אייבערשטען.

עם ווערט איינגערופן, מיגייט מיט
קליינע קאפלעך, איך זאג נישט
אז מיגייט מיט כזית קאפלעך, צו מיט

מדברים מאמונה אז חיים באמונה. אבל אם אינו מדבר ממנו, אז מתקרר זאת אלנו. לדיק באמונתו יחיה, זה מחיה אותו, הוא מתעלה בזה, והכל עובר עליו בקל ומנוחת הנפש, וכאשר מתרגלים לחזור עליו ולהוסיף בשפתיו, מתעצם יותר באמונת ה'.

בשנפטורים מן הסוכה מתפללים, כשם שקיימתי וישצתי בסוכה זו, כן אזכה לישב בסוכת עורו של לוימן. ולכאורה כדי לזכות לישב בסוכת עורו של לוימן צריכין להיות לדיק גמור, ולקיים כל מצות ה' בשלימות, ולא די במה שקיימתי וישצתי בסוכה זו. אמנם נראה הכוונה דאיתא בגמרא (בבא בתרא עה.) אמר רבה אמר רבי יוחנן עמיד הקצ"ה לעשות סוכה לצדיקים מעורו של לוימן, זכה עושין לו סוכה [היינו מלמעלה גג, וד' דפנות מד' רוחות], לא זכה עושין לו לללל [היינו סכך בלא מחילות] וכו' ע"ש. ועל כן אנו מבקשים, כשם שישצתי בסוכה זו, שיש לו גג עם דפנות מארבע רוחות, כן אזכה לישב בסוכת עורו של לוימן, לא רק בלללל בלי דפנות, אלא בחוף סוכה של ד' דפנות.

יתן ה' שנוכל ליקח עמנו הקדושה מהיום טוב, ולהתנהג כפי מה

טעם שהיה לנו, וכל אחד בעצמותו רוצה להיות טוב וכשר ולעבוד את ה', הכלל ישראל הוא עם קדוש, ומתגעגעים להימים שישצנו בצית המדרש ועדנו את ה', רק טירדת הפרנסה גורמת שאי אפשר לישב שם בתמידות. ואחר שעברו כל כך שעות בצית המדרש בתורה ותפלה ובשמחתה של תורה, בודאי שהשאיר על כל אחד מאתנו רושם עז, ואנו הולכים טעונים עם רוב טובה. ויש לראות לעשות לזה עזרת, לעזור בעצמו קדושת הימים, ולהיות לאור זורח על כל השנה כולה, ולא לרפות עצמו. לקבל על עצמו עול תורה ועול תפלה, והשבתות יהיו מוקדשות לה', ואז ירגיש עצמו מאושר גם במשך השנה. מנוחת הנפש שהקדושה מביאה להאדם, אי אפשר לקבל משום דבר אחר. יום מנוחה וקדושה, קדושה מביאה מנוחה, קדושת התורה ותפלה ושבת קודש, מביאה להאדם מנוחת הנפש, שיוכל לקבל הכל בשמחה וטוב לבב.

יהודים כשרים צימי קדם היו רגילין לומר בתמידות ה"ג אני מאמין, והוא כדאי לקבל על עצמו לאמרו בכל יום ויום. ואפילו לא יוכל לומר כולם בהתבוננות, על כל פנים מה שאומר יתבונן בהם, ולחיות עם אמונה זו. האמנתי כי אדבר, כאשר

במשך החודש יקחו אחס עמם לציאתם, ולא להשאירו ציית המדרש. ולהגיע למדריגת וידע כל פעול כי אתה פעלתו, ויצין כל יציר כי אתה יצרתו, וליקח עמו כל ההרהורים ומחשבות טובות להתקרב אל ה'. ויעזור ה' לשנה טובה ומתוקה, שנת אורה ושמחה, וכל ציית תהיה מלאה ברכת ה' צפרנסה בהרצבה, שנוכל לגדל ולחנק אלאינו לתורה ועבודת ה', ללמוד וללמד לשמור ולעשות, ונזכה כולנו לישב בסוכת עורו של לוייתן צציאת בן דוד צצ"א.

שקבלנו על עצמינו. והקצ"ה מצדו, אצ הרחמן, שמעביר אשמותינו בכל שנה ושנה, ואנו יוצאים כצריה חדשה מוזכך ומטוהר, ימשיך לנו ההשפעות של היום טוב סוכות זמן שמחתנו, אשר אין שמחה יתירה ממה שהאדם דבוק עם קונו.

ולבן מנהג ישראל תורה, שצסיום הימים טובים זורקין תפוחים, כי התפ"ח רומז על התפ"ו שעות של הימים נוראים, והח' על יום שמיני עזרת, ולרמז צא שכל מה שסיגלו

דברי תורה

בסעודה שלישית פרשת נח תשע"א לפ"ק

וכבידות יותר מאזני חוץ לארץ. וזהו שרמו הכתוב, ארץ אשר אזניה צרול, היינו שהן כבידות יותר משאר אזנים, והמה קשים כצרול.

וּמִצִּיבֵנוּ בגמרא (שנת עג:) שגם עפר ארץ ישראל קשה יותר משאר ארצות, דאיתא במשנה שם, אבות מלאכות ארבעים חסר אחת, הזורע והחורש וכו'. ופריך בגמרא מכדי מרכז כרבי [חורשין] זרישא, ליתני חורש והדר ליתני זורע. ומשני תנא בארץ ישראל קאי, דזרעי זרישא והדר כרבי. וזרש"י קשה הוא, ואין יכול לכסות בלא חרישה ע"כ.

וְלִבְאוּרָה יֵשׁ להבין, זמה נשחנה ארץ ישראל מכל הארצות, שאזניה ועפרה קשה, הלא כל העולם וארצה נבראו בפעם אחת, וזמה נשחנה זו מזו. ונראה בטעמו, דהנה בצמול כתיב שאמר ה', והנני משחיתם את הארץ (ו-ג). וזרש"י עם הארץ,

וַיֵּאמֶר חלקים לנת, קץ כל צער בא לפני, כי מלאה הארץ חמס מפניהם, והנני משחיתם את הארץ (ו-ג). ונראה בהקדם לצאר מה שאמר הכתוב בשחנה של ארץ ישראל, ארץ אשר אזניה צרול (דברים ח-ט). ויש לומר על פי מה שאמרו חז"ל (כמוצות קיב.) רבי אבא מנשק כיפי [סלעים] דעכו. רבי חנינא מתקל מתקליה. ופירשו בתוס' שהיה שוקל אזנים ומולאן קלות, אמר עדיין לא נכנסתי לארץ ישראל, כיון ששקלן ומולאן כבידות, אמר כבר נכנסתי לארץ ישראל. וכן מפרש בתנחומא (בפרשת שלח לך), כשעלה רבי חנינא הגדול מצבל בקש לידע אם נכנס לארץ ישראל והיה שוקל אזנים, כל זמן שהיו קלות אמר עדיין לא נכנסתי לארץ ישראל, כיון שמולאן כבידות אמר אין אלו אלא אזני ארץ ישראל, והיה מנשקן וקרא עליהן את הפסוק הזה כי ראו עבדיך את אזניה ע"כ. הרי לנו כי אזני ארץ ישראל קשים

ישראל, כי לא היה גדר לעכב המים שלא יבואו בכל הארצות ע"ש. מכל מקום בודאי שלא היה רומח כל כך כמו במקומות שנזקעו המעינות, והארץ גושמה, ולכן שאר הארצות נתרככו יותר מארץ ישראל. (ועיין עוד בזה בפרדס יוסף בפרשתנו אות לד, ופ' ויגש אות יב).

ובזה נראה לצאר המסורה, ג' פעמים ורליתן, ורליתם את הארץ מה הוא (במדבר יג-יח), ורליתן על האצנים (שמות א-טו), ורליתם אותו וזכרתם את כל מנות ה' (במדבר טו-לט). ויש לומר כי אמרו חז"ל (סנהדרין קח.) כי ממעינות הרוחחין של המבול נשתיירו שלשה מהן, זלועה דגדר, וחמי טבריא, ועיני רבתי דצירס ע"ש. והיינו כדי שיהיה לזכר עולם, השגחת ה' בעולמו, והעונש הבא אחריה, שנידונו צרותחין ע"כ. וכמו קן ניכר זאת צהאצנים והעפר של ארץ ישראל שמשונה משאר כל הארצות, כיון שהוא ארץ לא גושמה ציום זעם. וזאת תורת המסורה, ורליתם את הארץ מה הוא, אם תרנו לידע גבול הארץ היכן הוא, אז ורליתן על האצנים, תוכלו להכיר זאת על האצנים, שארץ ישראל אצנייה כצדות משאר כל הארצות. ועל ידי זה ורליתם אותו וזכרתם את כל מנות

שאף ג' טפחים של עומק המחרישה נמוחו ונטשטשו (צ"ר לא-ו) ע"כ. וכחצ בשפתי חכמים צשם המהרש"ל דשלשה טפחים בעומק נקרא ארץ, ומכאן ואלך נקרא אדמה, וכאן כתיב את הארץ ע"כ. והענין הוא, דליתא בגמרא (סנהדרין קח:) צרותחין קלקלו וצרותחין נידונו. והיינו שהמעינות תהום רבה שנזקעו, וארצות השמים שנפתחו, היו של רוחחין ע"ש. וצרותחין הללו שמחו את כל היקום, הומחה גם הארץ גופיה. ואם קן המעינות שעלו מן הארץ צישלו והרתיחו את כל עפר הארץ ואצניה, מהתהום עד למעלה, ציחד עם הרוחחין שירדו עליה מלמעלה, ומונחים עליה ימים רצים, וצזה נתרככה האדמה ואצניה ממה שהיו מתחלה צשעת הצריאה.

והנה בגמרא (זבחים קיג.) דרבי יוחנן סבר לא ירד מבול לארץ ישראל, דכתיב (יחזקאל כג-כד) לא גושמה ציום זעם ע"כ. ואם קן שם לא נמחה הארץ, ממיילא לא נתרככה אצניה וארצה כמו צשאר הארצות, ועל קן אצניה כצידות, ואדמתה קשה. וגם לפי מה שכתב הרמב"ן (ח-יא) צשם הפרקי דרבי אליעזר (פרק כג) דגם למאן דאמר שלא ירד המבול לארץ ישראל, מכל מקום המים היה צארץ

הקללה, על כן ימכור כל מה שיש לו ויקח מנעלים להפסיק, וזה שמזכרין על מנעלים שעשה לי כל זרמי (ברכות פ:), כי זהו כל זרמי, לחפון בצרכה ולהפסיק הקללה. וזה מלאנו ראינו כפשוטו טוב טעם, ציוס הקדוש יוס הכפורים נאסר צנעילת מנעל, כי נתקדשה הארץ בקדושת היום ויוצאת אז מן הקללה לצרכה ע"כ.

ואם כי גוף האדמה נתקללה, מכל מקום השלשה טפחים העליונים נתקללו עוד יותר, וכמו שציאר בחסם סופר צפרשתנו (כה:) כי למך ראה באספקלריא שאינה מאירה וקראו נח, זה ינחמנו, שיתקן כלי מחרישה (רש"י ה-ט). והענין, כי כתיב (בראשית ג-יט) צעת אפיך תאכל לחם, ואמרו חז"ל (פסחים קיח.) כשנאמר לו קוץ ודרדר תזמיח לך (שם ג-יח) זלגו עיניו דמעות, שוב נאמר לו צעת אפיך תאכל לחם, נתקררה דעתו. ודוחק לומר שהקב"ה חזר צו בתוך כדי דיבור. ויש לחקור גם כן, מדוע פסקה הקללה ההיא עכשיו של קוץ ודרדר, וכי אכשיר דרי, ולדברי חז"ל הנ"ל אחי שפיר, שהקב"ה חזר צו, אבל זהו דוחק.

ונראה על פי מה דאיתא (סוף פתיחתא איכה רבה) דבארץ

ה', כי צוה תצואו להתצונן על מי המצול שהציא ה' על הארץ בשביל רוע מעלליהם, ועל ידה וזכרתם את כל מצות ה' ועשיתם אותם.

וייש לומר בטעם הדבר שעשה ה' כן שגם ג' טפחים של עומק המחרישה נימוחו. כי הנה צטא אדם הראשון נתקללה הארץ, וכמו שנאמר (ג-י) ארורה האדמה בצבורך, בעצבון תאכלנה כל ימי חיך, וקוץ ודרדר תזמיח לך, ואכלת את עשב השדה. וכיון שיש קללה בהאדמה, על כן הדריסה וההשתמשות עליה משפיע לא טוב על הארץ.

וכתב צספר אגרא דפרקא (אות ד"ט) שהרב מהר"מ חאגיז צספרו משנת חכמים מציא צסם חכמי הרמו, דענין לציסת המנעלים הוא כדי שלא יגע צשרו על האדמה, כי צטאאו של האדם נתקללה, על כן עושין הפסק צין הרגל לאדמה, וכתב דצבור זה צמקום אדמת קדש שיצאה האדמה מכלל ארור לכלל צרוך, יש לילך יחף, וזהו של נעליך כו' כי המקום וכו' אדמת קדש הוא (שמות ג-ה) עכ"ד. וזה מלאנו טוב טעם למה שאמרו חז"ל (שבת קכט.) ימכור אדם כל מה שיש לו ויקח מנעלים לרגליו, דכיון שהפסק הוא צכדי להפסיק צין

נח, נח איש צדיק תמים היה בדורותיו, את האלקים התהלך נח (ו-ט). ולכאורה סיוס הכתוב מיותר, דאם העיד עליו שהיה צדיק תמים, בודאי שהלך את האלקים. ובצעל הטורים כתב, את האלקים התהלך נח, סופי תיבות חכ"ם ע"ש. ולריך ביאור הכוונה בזה, - ושוב נאמר ויאמר אלקים לנח קח כל בשר בא לפני, כי מלאה הארץ חמס מפניהם, והנני משחיתם את הארץ (ו-ג). ויש להצין אומרו 'קח' כל בשר, שאין זה לשון הכתוב לקוראו צמורא זה. וגם מה שאמר, כי מלאה הארץ חמס, וברש"י לא נחתם גזר דינס אלא על הגזל (סנהדרין קמ). היא פליאה, שהרי השחית כל בשר את דרכו על הארץ, שהיא חמור פי כמה מאיסור גזל, ולמה נחתם גזר דינס רק על הגזל.

וגר אדה דהנה חז"ל האשימו את נח שלא השגיח על בני דורו להדריך גם אותם תחת כנפי השכינה, וכדאיתא בזהר הק' (נח:): נח חמא בעובדיהון דבני נשא דאינון חטאן קמי קוב"ה, והוה גניז גרמיה, ואשתדל בפולחנא דמאריה ע"ש. - ובחתם סופר צפרשתינו (כג:): כתב, דעבור זה גם נח נענש במקלם בעונש דור המבול, כי באמת הרבה ריות והללה לפני הקב"ה, ולא היה צורך להסגיר

ישראל אחר חורבן בית ראשון, גפרית ומלח שרפה כל ארצה (דברים כט-כג), לא היה ראוי לנמות זה כל עשב, לולי שהפכה הקרקע על ידי מחרישה. ונ"ל כי קללת האדמה להזמיה קוך ודרדר, לא הגיע אלא על פני עליון של האדמה, ומשום הכי אחר המבול שנשטף ג' טפחים, שוב הנותר אין זו קללה, לכן אין בזמן הזה קללת קוך ודרדר. ונה משנגלה לו צרות הקודש ענין המבול, הצין כי בהסיר ג' טפחים עליונים מעל פני הארץ פסקה קללה, על כן תיקן לבני דורו מחרישה, שיהפכו הם צפועל כפיהם ג' טפחים, ויהפכו תחתיות הארץ למעלה, וינמח להם לחס חטה ושעורה, ולא קוך ודרדר. והיינו דרמנו הקצ"ה לאדם הראשון, וקוך ודרדר תנמיח לך, אך בזעת אפיך ויגיעה רבה של מחרישה, אז תאכל לחס ע"כ.

(ועיין שמן ראש ח"ט פ' נח מו:). - וכיון שבהארץ העליונה היתה מונחת קללה מרובה יותר משאר האדמה, וזה משפיע קללה לבני אדם הדורסים עליה, על כן העביר זאת ה' צמי המבול, כדי שיוכלו להתעלות צחיים חדשים עלי האדמה, כאשר ילאו נח ובני ביתו מהתיבה.

והגדה התורה מתחלת בשבחן של אותו צדיק נח, אלה תולדות

שלא מיחה בידם, ולכן הוצרך להיות
צנער בתוך המיצה שנה תמימה.

אמנם נראה להמליץ על נח, דאיתא
בגמרא (שבת נה.) ויאמר ה'
אליו עזור בתוך העיר בתוך ירושלים,
והתוית תו על מצחות האנשים (יחזקאל
ט-ד), אמר לו הקב"ה לגבריאל, לך
ורשום על מצחן של נדיקים תיו של
דיו שלא ישלטו בהם מלאכי חבלה,
ועל מצחם של רשעים תיו של דם כדי
שישלטו בהם מלאכי חבלה. אמרה
מדת הדין לפני הקב"ה רבונו של
עולם מה נשתנו אלו מאלו. אמר לה
הללו נדיקים גמורים והללו רשעים
גמורים. אמרה לפניו רבש"ע היא
בידם למחות ולא מיחו. אמר לה גלוי
וידוע לפני שאם ימחו בהם לא יקבלו
מהם. אמרה לפניו רבש"ע אם לפניך
גלוי להם מי גלוי וכו' ע"ש. הרי דגם
אם גלוי וידוע לפניו שאם ימחו לא
יקבלו, לפי המדת הדין עדיין נתפס
על עונם, כיון שלהם לא גלוי.

ובערתה מי שזוכה למדריגת אשר
שומע אמרי א-ל, ויודע
דעת עליון, ומחזה שד-י יחזה, ובקי
בשצילי דרקיעא כשצילי דנהרדעא,
ורואה למעלה מצבם של הרשעים הללו
שעונם כזדה מנשוא עד ששערי
חשובה נעולים מהם מגודל כח

את נח וצניו בתוך המיצה, להיות
אסורים בצית הכלא, וננטערו בה צלי
ספק. אך הגיע לו עונש זה עבור
שהיה נח לאנשי דורו הרשעים ולא
הוכיחם. וזהו שכתב רש"י (ח-ד)
שמשפט דור המבול שנה תמימה היה
(צ"ר לד-ח). ולכאורה הרי צרגע מתו
וירדו שאולה, ומה היה משפטם שוב
אם ירדו גשמים י"ב חודש או לעולם.
אך קאי על נח שהיה משפטו להיות
במיצה י"ב חודש, ואחר כך הורשו
לנאת לא קודם (צ"ר לא-ט) ע"ש. (ועיין
בבאר מים חיים ד"ה ויסגור ה' צעוד).
ובתורת משה (להפטורה לד.) כתב, כי
מי נח זאת לי (ישעיה נד-ט), חלה בנ"י
נ"ח גימטריא חמ"ס, כי מלאה הארץ
חמס, גם נח חומס דבריו מאנשי דורו
ולא הוכיחם, וגם לא התפלל עליהם.
וכיון שזה התחייבות של נדיקו של
דורו, ולא עשה כן, עשה חמס עם צני
דורו, לכן נקראו מ"י נ"ח גימטריא
חמ"ס ע"ש.

והנה אמרו חז"ל (שבת נד:) כל מי
שאפשר למחות באנשי ציתו
ולא מיחה, נתפס על אנשי ציתו
[נענש על עבירות שבידן], באנשי עירו
נתפס על אנשי עירו, בכל העולם כולו
נתפס על כל העולם כולו ע"ש. ואם
כן יש דין גם על נח, שיש לו חלק
בכל מעשי אנשי הדור ההוא, כיון

בתיבה שנה תמימה למרק עון זה. והוא כי ענין קבלת התשובה אי אפשר לבשר ודם להשיג, גם אם זכה להיות נביא ה', ויודע דעת עליון. ובהקדם מה דאיתא בגמרא (ברכות י.) אהא דכתיב (ישעיה לח-ט) צימים ההם חלה חזקיהו למות, ויצא אליו ישעיהו בן אמוץ הנביא ויאמר, כה אמר ה' לבארות' לו לביתך כי מת אתה ולא תחיה וגו'. מת אתה בעולם הזה ולא תחיה לעולם הבא. אמר ליה מאי כולי האי, אמר ליה משום דלח עסקת בפריה ורביה. אמר ליה משום דחזאי לי צרות הקודש דנפקי מינאי בנין דלא מעלי. אמר ליה בהדי כבשי דרחמנא [סתרי דקוב"ה] למה לך, מאי דמפקדת אצעי לך למיעבד, ומה דניחא קמי קודשא צריך הוא לעביד ע"כ. והיא פליאה אם יודע צרות הקודש שיעמיד בן רשע, וכמו בחזקיהו מלך יהודה שהעמיד באמת אחר כך מנשה שחטא והחטיא, למה לו לעסוק בפריה ורביה, עד שיענש במניעתו בעולם הזה ובעולם הבא.

ובתב לבאר ציערות דבש (ח"א דרוש ט"ו דף רפד) כי הן אמת שלנביאים ולמלאכי מעלה נגלה היותו איש נדיק ורשע, כמו שכתבו התוספות (נדה טו: ד"ה הכל) דאף לנדיק ורשע לא קאמר, אבל בנבואה

המקטריגים, וחטאו במדה שאין מספיקין צידם לעשות תשובה, הרי גם לפני נדיק זה גלוי שלא יועיל מחמתו, והוא פטור להוכיחם. ונח בא למדריגה זו, ולכן לא הוכיחם.

וזהו שאמר הכתוב, נח איש נדיק תמים היה בדורותיו, ואם כן תקשה איך יתכן שלא מיחה באנשי דורו על מעשיהם. על זה אמר את האלקים התהלך נח, הוא זכה למדריגה זו ללכת את האלקים, לידע דעת עליון, שגלוי וידוע לפניו שלא יועיל תוכחתו, ושפיר היה נדיק גמור, וצדין היה מה שלא הוכיח אותם. ועל זה בא הרמז בסופי תיבות חכ"ם, כי איזהו חכם הרואה את הנולד (תמיד לז.), והוא ראה את הנולד, שלא יועיל תוכחתו, שאין מספיקין צידם לעשות תשובה, ולא יתקבל תשובתם למעלה. — ולכן רק 'אלה תולדות נח' ולא יותר, כי המלמד בן חצירו תורה מעלה עליו הכתוב כאלו ילדו (סנהדרין יט:), ואם היה נח מדריך את האחרים היה לו הרבה תולדות, אבל כיון שאת האלקים התהלך נח, ולא הוכיח בני דורו, היה לו רק שלשה צנים אלו לתולדות, ולא יותר.

אמנם עם כל זה היה פגם בנח שלא הוכיחם, והוצרך להיות

ובן הדבר צמלך חזקיהו, כי ראה צרות הקודש שיהיה מנשה רשע, אבל תשובתו לא היצין ולא ידע, ולכך פירש מאשה לכל יהיה פריה ורציה. אבל ישעיה אמר לו, בהדי כבשי דרחמנא למה לך, כי זהו שמנשה ישוב בתשובה הוא מן הנעלמות ונסתרות, לכל תוכל להשיגו צרות הקודש, אבל באמת עשה תשובה שלימה (סנהדרין קג.). עד שאמרו כי הוא צגן עדן ראש לכל בעלי תשובה, (כמבואר בכל זו בחדרי גן עדן) ע"ש. ולכך מה דמפקדת הוה לך למעבד, פן יחזור בתשובה כאשר באמת היה, ולכך נסיב באמת אשה ודפח"ת.

ולבן אמר ה' לנת, 'קץ כל בשר', מה שהוא סופו של בן אדם, אם תשובתו מתקבלת או לא, 'בא לפני', זה בא רק לפני, ואין מלאך ונביא יכול להשיג זאת, והגם שהוא גלוי לפני, לפניך מי גלוי, ויש להוכיח תמיד גם כאשר נסתמו שערי התשובה למעלה, כי ה' חותר חתירה מחמת הכבוד, ויש פגם צך על מה שלא הוכחת בני דורך, ולכן עשה לך תיבת עזי גופר וגו', לישב בתובה שנה כמשפט הרשעים צביהנס י"צ חודש.

ואמור שלא נחתם דינס אלל על הגזל, והוא על פי מה שכתב

קאמר. אבל שישוב בתשובה אי אפשר להשיג, כי זהו נגד שורת הדין, רק הקצ"ה לרוב רחמנותו וחמלתו חותר חתירה מתחת כסא כבודו לבעלי תשובה, וזהו צדרך נסתר ושזיל ונתיב מונע, לאו כל עין רואה, לכל יקטרגו מלאכי השרת, ולכך חותר חתירה מתחת כסא כבוד נסתר ונעלם, לכל ריגישו זו מלאכי השרת.

ולכך במקום שבעלי תשובה עומדים, אין לדיקים גמורים יכולים לעמוד (ברכות לז:), כי שזיל ההוא לבעלי תשובה, נעלם מעין כל צריה, ואין לדיקים מגיעים לשם, ולכך אין להשיג זה בנבואה אם ישוב הרשע בתשובה מרשעתו או לא, כי זהו שזיל מיוחד, לא תגיע שם השגת שום נביא. ולכך נאמר במדרש צישמעאל (צ"ד גג-יד) וישמע אלקים את קול הנער (בראשית כא-יז), קטרגו מלאכי השרת, ואמר הקצ"ה אני רואה מה שאתם אינכם רואים, והיינו כי כבר אמרו כי ישמעאל חזר בתשובה צימי אצרהם אציו (צצא צתרא טז:), וזה לא ידעו מלאכי השרת, וידעו מרשעתו, אבל לא השיגו מתשובתו, כי זו היא החתירה תחת כסא הכבוד, ולכך אמרו שימות בצמא, אבל הקצ"ה ראה כי ישמעאל יחזור בתשובה, ולכך החיה הקצ"ה אותו.

ולכן שאול באחת ועלמה לו [לרעה לקונסו במיתה וביטול מלכותו], דוד בשמים ולא עלמה לו (יומא כג:) ע"כ.

וְלִבְנֵי על החטא שהשחיתו דרכם, כיון שלא נתצטלה בזה מצות ה' כליל, כי נח וצניו היו נדיקים, על כן לא היה על זה חרון אף ה' להשחית עולמו. אבל על הגזל, שנלכד בזה גם נח, שהיה חומס דצריו מצני דורו ולא הוכיחם, ואם כן מצוה זו נתצטלה כליל מכל הדור, ולכן כיון ש'מלחה' הארץ חמס, שלא נשאר גם נח וצניו בזה בצדקתם, על כן הנני משחיתם את הארץ.

באגרת הטיוול (חלק הפשט אות עונש), כי כל המצות אשר צוה ה' לעשות הכתובים בתורה צריך שיעמוד לעולם, לכך לא יכופר שום עון אם לא שיהא לאותו מצוה מקיימים זולת החוטא זה. לכך דוד המלך אף שעשה מה שעשה, מכל מקום באותו השעה היו כמה בני אדם בעולם שמהרו מעון זה, נמצא הייתה המצוה זאת מקויימת בלתי דוד, אבל שאול שעבר על מצות הנציח שאמר להחל עד צואו אליו להעלות עולה (שמואל א יג-ג), ולא עשה אותה, מצוה זו לא היה לו מקיימים זולתו, שהרי לא נצטוה בה שום אדם זולתו, לכך לא נתן לו כפרה כלל ונענש.

נתנדב ע"י ידידינו
מוה"ר ר' אליעזר ברילל הי"ו
לרגל השמחה השרויה במעונו
בנישואי בתו הכלה תחי' למז"ט

נתנדב ע"י ידידינו
מוה"ר ר' אברהם יעקב (אבי) שטערן הי"ו
לרגל השמחה השרויה במעונו
בנישואי בתו הכלה תחי' למז"ט

נתנדב ע"י ידידינו
מוה"ר ר' שמואל זאנוויל מארקאוויטש הי"ו
לרגל השמחה השרויה במעונו
באירוסי בתו הכלה תחי' למז"ט

נתנדב ע"י ידידינו
מוה"ר ר' שמשון פשערהאפער הי"ו
לרגל השמחה במעונו
בנישואי בנו החתן בנימין יוסף גי"ו למז"ט

נתנדב ע"י ידידינו
מוה"ר ר' אהרן יוסף דאסקאל הי"ו
לרגל השמחה השרויה במעונו
בהיכנס בנו הב' יהושע ג"י לעול התורה והמצות

נתנדב ע"י ידידינו
מוה"ר ר' יואל ברא"ש פייערווערקער הי"ו
לרגל השמחה השרויה במעונו
בהולדת בתו למזל טוב

נתנדב ע"י ידידינו
מוה"ר ר' יואל טעללער הי"ו
לרגל השמחה השרויה במעונו
בהולדת בתו למזל טוב

נתנדב ע"י ידידינו
מוה"ר ר' מרדכי אדלער הי"ו
לרגל השמחה השרויה במעונו
בהולדת בתו למזל טוב

נתנדב ע"י ידידינו
מוה"ר ר' חיים צבי וועכטער הי"ו
לרגל השמחה השרויה במעונו
בהולדת בנו למזל טוב

נתנדב ע"י ידידינו
מוה"ר ר' אשר יואל פאללאק הי"ו
לרגל השמחה השרויה במעונו
בהולדת בנו למזל טוב